

mum, nemini licere injurias persequi; deinde, non posse quemquam rei suæ judicem esse; tum multò minùs concedi, ut poenas ab illis (1) repetat eorum, quæ illi in eum peccaverunt.

25. *Quid illis dicendum, qui ut ære alieno liberentur, furantur.*

Postremò, quidam satis furtum illa ratione defensum tectumque arbitrantur, quòd cum sint ære alieno oppressi, aliter eo liberari non possint, nisi illud furto dissolvant. Quibuscum ita agendum est: nullum esse gravius æs alienum, & quo magis prematur humanum genus, quàm debitum illud, cujus in divina precatione quotidie meminimus, a *Dimitte nobis debita nostra*. Quare illud insanissimi hominis esse, plus velle Deo debere, id est, plus peccare, ut quod debet hominibus, dissolvat; multòque præstare conjici in carcerem, quàm mandari suppliciiis inferorum sempiternis; longè etiam esse gravius Dei, quàm hominum judicio condemnari: porò autem supplices ipsos ad Dei opem ac pietatem confugere debere, à quo quid opus sit, possint impetrare. Sunt alia excusationum genera, quibus Parochi prudentes, ac sui officii diligentissimi facilè poterunt occurrere; ut aliquando habeant *b* populum *sectatorem bonorum operum*.

a Matth. 6. 12.

b Tit. 1. 13.

(1) *Repetat* Sic legendum esse, ut habent Edit. Par. & Ven antiquiores, non *repetant*, ut Rom. Lugd. & Lov. demonstrat ipse contextus.

DE

DE OCTAVO PRÆCEPTO.

CAPUT IX.

Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.

1. *Quam utilitatem hoc præceptum comprehendat.*

Quantam non modò utilitatem, sed etiam necessitatem habeat assidua hujus & præcepti explicatio, & officii admonitio, nos Divi Jacobi monet auctoritas illis verbis: *a Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir*. Et idem: *b Lingua modicum quidem membrum est, & magna exaltat: Ecce quantus ignis quàm magnam sylvam incendit!* & quæ sequuntur in eandem sententiam. Quibus duo monemur: primum latissimè patere hoc linguæ vitium, quod etiam illa Prophetæ sententia confirmatur, *c Omnis homo mendax*; ut propemodum sit unum hoc peccatum, quod ad omnes homines pertinere videatur. Alterum, inde proficisci mala innumera, cum sæpè maledici hominis culpa facultates, fama, vita, animæ salus amittatur, vel ejus, qui læditur, quòd contumelias patienter ferre non possit, sed eas impotenti animo persequatur; vel ejus, qui lædit, quòd pravo pudore & falsa cujusdam existimationis opinione deterritus, adduci non posset, ut illi, qui offensus sit, satisfaciatur. Quare hoc loco monendi fideles erunt, ut quantas possunt, maximas Deo gratias agant de hoc salutari Præcepto non dicendi falsi testimonii; quo non solum ipsi aliis injuriam facere vetamur, sed etiam hac obedientia ab aliorum injuria prohibemur.

2. *Quæ sit huic præcepto subjecta sententia.*

Verùm (1) hoc præcepto eadem ratione & via progressiendum est, qua in cæteris progressi sumus, ut videlicet animadvertantur in eo duo leges: altera prohibens, ne falsum dicatur testimonium; jubens altera, ut simula-

a Jacob. 3. 10.
b ibidem 5.

Linguæ vitium quàm late pateat, & pernitiosum sit.

c Psalm. 115. 11.
Rom. 9. 4.
Prov. 18. 21.
Ecl. 10. 16. & 20. 8.
41. 22. & 28. 27.

Dux leges uno hoc præcepto, ut in aliis comprehenduntur,

(1) *Hoc præcepto* vel potius *in hoc præcepto*, ut Edit. Patay.

lacione fallaciisque sublati, dicta & facta nostra simplici veritate metiamur. Cujus officii Apostolus Ephesios illis verbis admonuit: a Veritatem facientes in charitate crescimus in illo per omnia.

3. Quid maxime hoc praecepto caveatur.

Sed prior hujus praecepti pars habet hanc rationem, ut quamvis nomine falsi testimonii significetur quidquid in bonam vel in malam partem de altero constanter (1) dicatur, sive in iudicio sive extra iudicium; tamen praecipue prohibetur illud testimonium, quod in iudicio falso dicitur a jurato. Jurat enim per Deum testis, quod ita testificantis & Divinum Nomen interponentis oratio plurimum fidei habet & ponderis. Itaque quia periculosum est hoc testimonium, idcirco praecipue prohibetur. Juratos enim testes, nisi exceptionibus legitimis excludantur; aut eorum sit aperta improbitas & perversitas, ne iudex quidem ipse potest rejicere; praesertim cum extet jussum divinae legis, sicut in ore duorum vel trium stet omne verbum. Sed ut praeceptum fideles plane intelligant, docendi erunt quid significet hoc Proximi vocabulum, in quem falsum Testimonium dicere minime licet.

4. Quis Proximi nomine hic designetur.

Est autem Proximus, ut ex Christi Domini doctrina colligitur, & quicumque eget opera nostra, sive ille propinquus sit; sive alienus, sive civis, sive advena, sive amicus; sive inimicus. Nefas enim est existimare, contra hostes licere falsum aliquid dicere pro testimonio a quos jussu Dei ac Domini nostri diligere oporteat. Quia etiam quia sibi quisque quadam ratione Proximus est, nemini fas est in se falsam testimoniam dicere, quod qui committunt, sibi ipsi notam in aurentes ignominiae ac turpitudinis; & se ipsos & Ecclesiam laedunt, cujus sunt membra: quo modo etiam qui sibi mortem consciscunt nocent civitati. Ita enim est apud Sanctum Augustinum: Nec recte intelligentibus poterat videri non esse prohibitum: ut adversus se ipsum quisquam falsus testis assisteret, eo quod in Praecepto additam fuit, contra Proximum tuum. Sed non ideo, si adversus se ipsum quisque falsum Testimonium dixerit, ab hoc crimine se putet alienum, quando regulam diligendi Proximi a semetipso didicitor accepit.

(1) Dicatur & Edit. Pat. Dicitur.

4 Eph. 4. 15
Zach. 8. 19.

Vide D. Thom. in 1.
2. q. 10. art. 5. & 2. 2.
q. 1. 2. art. 6.

Testis iurandi religione interposita testatur. caput de Testibus
legis iurandi &c.
Quoties de testibus, & attestacione, iudicis testes non possunt in iudicio reprobari.

Deut. 19. 15.
Matth. 18. 16.
Joan. 8. 17.
1. Cor. 12. 2.
Heb. 10. 18.
Luc. 10. 36. 37.
Vide D. Aug. ep. 52.
ad Maced. & liber 1. de Doctrina Christiana, caput 30.
4 Matth. 5. 44.

S. Aug. 1. de Civ. Dei, caput 20. & habetur 21. q. 5. caput si non licet.

De iuramento, ut in illis
comprehendatur.

5. In utilitatem proximi falsum testari, aut mentiri non licet.

Verum, quia prohibemur proximum laedere falso testimonio, nemo propterea contrarium permitti nobis arbitretur, ut pejerando liceat conciliare ei, qui nobiscum natura ac religione conjunctus sit, aliquid utilitatis aut commodi. Nemini enim mendacio & vanitati multo minus perjurio studendum est. Quare Sanctus Augustinus de mendacio ad Consentium docet ex Apostoli sententia, mendacium in falsis testimoniis numerandum esse, etiam si in cujusdam falsa laude dicatur. Nam locum illud tractans, a Invenimur autem & falsi testes Dei, quoniam testimonium diximus adversus Deum, quod suscitaverit Christum, quem non suscitavit, si mortui non resurgunt. Falsum, inquit, testimonium vocat Apostolus, si quis de Christo, & quod ad ejus laudem videtur pertinere, mentiatur.

6. Quot mala falsum testimonium in gratiam alterius prolatum consequantur.

Saeppissime vero etiam contingit, ut qui alteri favet, obsit alteri. Certè errandi causa affertur Judici, qui interdum falsis testibus adductus, contra jus secundum injuriam statuit, & judicare cogitur. Nonnumquam etiam fit, ut qui ob falsum alicujus testimonium causam iudicio vicerit, idque impune tulerit, exultans iniqua victoria assuescat corrumpere & adhibere falsos testes, quorum opera sperat se posse ad id, quodcumque concupierit, pervenire. Est verò id & ipsi testi gravissimum, qui (1) & ab eo quem iurejurandum sublevarit & adjuverit, falsus & perjurus agnoscitur; & ipse, quod ei è sententia succedit scelus, quotidie majorem exercitacionem & consuetudinem capit impietatis & audaciae.

7. Peccata eorum omnium, qui iudicia tractant, & in universum omne mendacium hoc praecepto prohibetur.

Ut igitur testium vanitas, mendacia & perjurya prohibentur; sic & accusatorum, & reorum, & patronorum, & cognatorum, & procuratorum, & advocatorum, & omnium denique, qui iudicia constituunt. Postremo verat Deus omne testimonium non modò in iudicio, sed etiam extra iudicium; quod alteri incommodum aut detrimentum possit afferre. Est enim in Levitico, quo loco haec praecepta iterantur, his verbis: b Non facietis furtum, non mentiemini, nec decipiet unusquisque proximum.

(1) Qui Edit. Patav. & Lov. quod, immutabilem substantiam ab

Vide D. Thom. in 2. 2. q. 7. art. 1. & 10. art. 2. & 5.

S. Aug. lib. de mendacio caput 12. & 13.

1. Cor. 15. 1.
Iudex falsis testibus adductus contra jus judicare compellitur, caput. Pastoralis de Offic. & Potest. Jud. deleg.

D. Thom. 2. 2. q. 2. art. 11.
Exod. 23.
Matth. 27.
Marci 15.
Pilatus sciebat, quod per invidiam &c.
Vide Nicolaum de Lib. cum omnibus Scottis.
Advocatorum & Procuratorum iniqua actio prohibetur.

1. Lev. 19. 16.

Omne mendacium hoc præcepto vetatur.

Ps. 57. 7. *Abiit a facie tua Domine, et non est in conspectu tuo mendacium.*

Detractionis vitium quam detestabile, vide D. Thom. in 2. 2. q. 35. art. 1. & 2.

b Ps. 100. 5.
c Jacob. 4. 11.
Item Exod. 22.
Prov. 4. 24.
Sap. 1. 12.
d Esther 13. per tot.

Detractores sunt, qui peccata aliorum vel augent vel publicant.

Hæretici obrectatorum genus pessimum.

S. Hieron. in ep. ad Nep. circa finem, S. Bern. l. 2. de Consid. ad Eug. in fin. Hac parte nostri temporis Hæretici excellunt.

num suum; ut nemini dubium esse possit, quin à Deo omne mendacium hoc præcepto eiectionem condempnetur: quod apertissimè testatur David in hunc modum: *a Perdes omnes, qui loquuntur mendacium.*

8. Hoc præceptum ad detractionis vitium etiam extenditur. Prohibetur autem hoc præcepto non modo falsum testimonium, sed detestabilis etiam libido & consuetudo detrahendi alteri: qua ex peste incredibile est, quam multa & quam gravia & incommoda & mala nascantur. Hoc vitium maledicè & contumeliosè dicendi occultè in aliterum, passim improbant divinæ litteræ. *b Cum hoc, inquit David, non edabam*; & Sanctus Jacobus, *c Nolite detrahere alterutrum, fratres mei*. Nec verò præcepta solum sacræ litteræ sed etiam exempla suppeditant; quibus sceleris magnitudo declaratur. Nam & *d Aman*, confictis criminibus, adeo incendit in Judæos Assuerum, ut is omnes ejus gentis homines imperarit occidi. Referta est hujusmodi exemplis sacra historia; quorum commemoratione Sacerdotes operam dabunt, ut fideles à rei improbitate deterreant.

9. Quinam in obrectatorum numerum sint referendi.

Ut autem peccati hujus vis, quo de altero detrahitur, omnino perspiciatur, sciendum est, non tantum adhibenda calumnia offendi hominum existimationem, sed & augendis amplificandisque criminibus. Et si quid occultius ab aliquo commissum sit, quod ubi rescitum fuerit, grave aut turpe sit ad famam, eam rem, qui, ubi, quando, quibus non necesse est, promulgarit, is obrectator & maledicus jure dicitur.

Verum rotius obrectationis nulla capitalior est quam eorum, qui catholica doctrinæ ejusque prædicatoribus obrectant. In simili culpa sunt, qui malarum doctrinarum & errorum magistros extollunt laudibus.

10. Qui audiunt detrahentes, vel inter amicos dissidia serunt, sunt detractores.

Nec verò ad horum hominum numero & culpa se junguntur, qui detrahentibus & maledicentibus hominibus patefacientes aures, non reprehendunt obrectatores, sed illis libenter assentiuntur. Detrahere enim, vel detrahentem audire, (scribunt Sancti Hieronymus, & Bernardus) utrum damnabilis sit, non facillè constat; non enim essent qui detraherent, si non adessent qui detrahentes audirent.

In eodem genere sunt qui suis artificiis distrahunt homines, & inter se committunt, magnoperèque serendis discordiis delectantur, ut summas conjunctiones ac

societates fictis sermonibus dirimentes, amicissimos viros ad immortales inimicitias & ad arma compellant. Hanc pestem sic detestatur Dominus: *a Non erit criminator, neque susurro in populo*. Tales erant multi ex consiliariis Saulis; *b* qui hujus voluntatem à Davide alienare, & in illum regem incitare conabantur.

11. Assentatio hac lege etiam interdicta est. Peccant denique in hanc partem blandi homines & assentatores, qui blanditiis & simulatis laudibus influunt in aures & in animos eorum, quorum gratiam, pecuniam & honores aucupantur; dicentes, ut est apud Prophetam, *c Malum bonum, & bonum malum*. Quos ut arceamus & pellamus à consuetudine nostra, monuit nos David illa oratione: *d Corripiet me justus in misericordia, & increpabit me; oleum autem peccatoris non impinguet caput meum*. Quamquam enim isti proximo minime maledicunt, tamen ei maxime nocent, qui vel laudandis ejus peccatis afferunt ipsi causam perseverandi in vitiis, quando diu vixerit. Et quidem in hoc genere illa est assentatio deterior, quæ ad proximi calamitatem & perniciem adhibetur. Sicut Saul, cum Davidem furori & ferro Philistæorum objicere cuperet, ut occideretur, ei blandiebatur illis verbis: *e Ecce filia mea major Merob: ipsam dabo tibi uxorem: tantummodo esto vir fortis, & præliare bella Domini*: sic Judæi insidiosa oratione Christum Dominum sunt affati: *f Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces*.

12. Amici quomodo amico periculose ægrotanti perniciosè assententur. Longè autem perniciosior oratio est amicorum affirmativum & cognatorum, qua ad eos interdum utuntur assentatorie, qui mortifero morbo affecti jam sint extremo spiritu; dum affirmant, nullum esse tunc eis à morte periculum; dum lætum & hilarem esse jubent, eumque à peccatorum confessione, tamquam à tristissima cogitatione deterrent; dum denique ejus animum avertunt ab omni cura & meditatione extremorum periculorum, in quibus maxime versatur. Quare fugiendum est omne mendaciorum genus, sed illud in primis, quo gravi damno quicquam affici possit. Plenissimum verò impietatis est mendacium, cum quis in religionem, vel de religione mentitur.

13. Impingunt etiam in hoc præceptum libellorum famosorum auctores, joco vel officii causa mentientes & hypocrita.

Sed illis etiam maledictis & probris graviter offen-

a Lev. 19. 26.

b 1. Reg. 12. 6. 7. 4. & caput 24. 10.

c Assentatores quam sint reprehendendi, ac fugiendi.

d Isai. 5. 20.

e Psalm. 140. 5.

Genus assentationis perniciosissimum.

f 1. Reg. 18. 17.
f Matth. 22. 76.
Marci 12. 74.
Lucæ 20. 21.

Mentiri de religiosis rebus perniciosissimum.

ditur Deus, quæ committuntur libellis, quos *Famosos* vocant; & aliis hujus generis contumeliis.

Præterea joco vel officii causa fallere mendacio, et si nemo in illo vel damnum vel lucrum fecerit, tamen omnino indignum est. Ita enim nos Apostolus admonet: *Deponentes mendacium, loquimur veritatem.* Nam in eo est ad frequens graviusque mendacium magna proclivitas; & ex jocosis mendaciis capiunt homines mentiendi consuetudinem; unde veniunt in opinionem non esse veraces, quamobrem ut fidem faciat eorum oratio, necesse habent jurare perpetuo.

Postremo, priori partè hujus præcepti simulatio repudiatur; nec modò quæ simulatè dicuntur, sed quæ ita fiunt, cum scelere conjuncta sunt. Tam enim verba quàm facta, notæ ac signa quædam sunt eorum, quæ sunt in animo cujusque ob eamque causam Dominus sæpè Pharisæos arguens, *b* Hypocritas appellat. Et hæc de priori præcepti lege, quæ ad vetandum spectat. Nunc explicemus, quid in altera jubeat Dominus.

14. *Quidnam in altera legis hujus parte verbis involuta & judiciis Forensibus præscribatur.*

Pertinet autem hæc præcepti vis & ratio ad id, ut justè & ex legibus forensia judicia exercentur: neve occupent homines & usurpent judicia *a* (1) Non enim fas esse alienum servum judicare, scribit Apostolus; ne re & causa incognita, sententiam ferant. Quo in vitio fuit Sacerdotum & Scribarum consilium, *d* qui de S. Stephano judicaverunt: quod item peccatum fuit Magistratus Philippensium; de quibus inquit Apostolus: *e* *Cæsos nos publicè indemnatos, homines Romanos miserunt in carcerem, & nunc occultè nos ejiciunt?* Ne *f* condemnet innocentes, aut nocentes absolvant; ne pretio aut gratia, ne odio aut amore moveantur. Sic enim Moyses seniores admonet, quos populi iudices constituerat: *g* *Quod justum sit, judicate, sive cives sit ille, sive peregrinus: nulla erit distinctio personarum: ita parvum audietis, ut magnum: nec accipietis cujusquam personam, quia Dei judicium est.*

D. Th. in 2. 2. q. 100. art. 4.
Libellifamosi prohibiti, vide Bullam Pi V. que incipit *Romani*, & Greg. XIII. que incipit: *Ea est veritas*. Menacium jocosum & officium prohibetur. Vide D. Th. in 2. 2. q. 100. art. 3. & 4.
Ephes. 4. 25.

De Simulatione seu hypocritis, vide D. Th. in 2. 2. q. 112 per totum. Arist. I. 1. Perih. caput 1.

b Matth. 23. 7. & 23. & alibi sæpè.

c Rom. 2. 4. Forensia judicia justè, & secundum præscriptas leges exercenda.

d Act. 7.

e Act. 16. 37. f Exod. 22. 4. Dan. 13. 35. Iudices non debent moveri prævi ad judicandum aff. tibus.

g Deut. 1. 16. 17. Joan. 7. 24.

25.

(1) Non enim fas esse alienum servum judicare, scribit Apostolus) Edit. Patav. & Venet. melius quàm Lovan. & Lugd. non enim fas esset: ut scribit Apostolus, & longè melius quàm Rom. non enim fas esse: ut scribit Apostolus.

15. *Rei per legitimam Magistratum interrogati, non possunt mentiri.*

De reis autem & sentibus vult eos Deus verum confiteri, cum ex judicii formula interrogantur. Est enim testimonium ac prædicatio quædam illa confessio laudis & gloriæ Dei, ex ipsius Josue sententia, qui Achan ad veri confessionem adhortatus, inquit: *a* *Fili mi, da gloriam Domino Deo Israël* (1).

16. *Quodnam sit testium officium.*

Sed quoniam hoc præceptum testes potissimam attingit, de his etiam à Parocho diligenter agendum erit. Nam præcepti vis ea est, non solum ut prohibeat falsum testimonium, sed verum etiam dici imperet. Est enim in humanis rebus maximus usus veri Testimonii, quòd sunt innumerabiles res, quas à nobis ignorari necesse sit, nisi eas ex testium fide cognoscamus. Quare nihil tam necessarium est, quam testimoniòrum veritas in iis rebus, quas nec ipsi scimus, neque tamen licet ignorare. De quo extat illa Sancti Augustini sententia: (2) *Qui veritatem occultat, & qui dicit mendacium, uterque reus est; ille, quia prodesse non vult; hic, quia nocere desiderat.* Licet verò interdum verum tacere, sed extra judicium. Nam in judicio, ubi testes legitime interrogantur à iudice, vera omnino patefacienda sunt. Quo loco cavendum tamen est testibus, ne suæ memoriæ nimium confixi, quod exploratum non habent, id pro certò affirmet. Reliqui sunt Patroni causarum & Advocati, Actores deinceps & Petitores.

17. *Qua ratione Advocati, & causarum Procuratores suum officium explere poterunt.*

Illi igitur opera ac patrocinio suo non deerunt necessariis hominum temporibus, & egentibus benignè subvenient: tum injustas causas defendendas non suscipient, neque calumnia lites protrahent, nec alent avaritia.

Quod ad mercedem attinet laboris & operæ suæ, (3) illa jure & æquo animo metiantur.

(1) Edit. Patav. addit, quæ sequuntur apud Josuem: *Et confitere atque indica mihi, quid feceris, ne abscondas.*
(2) *Qui veritatem occultat* Notant Editores Lovanienses & Lugdunenses, hæc sententia citabatur aliam à Gratiano ex Augustino, sed apud Augustinum non est inventa. Similiter igitur apud Iidorum. l. b. 3. cap. 59.
(3) *Ille* Ita Editiones omnes præter Patav. ann. 1714. quæ habet *illam* scilicet mercedem.

D. Thom. in 2. 2. q. 62. art. 7.
Jov. 7. 19.

Testimonia falsa prohibenda.

Testimonii veri maximus usus.

S. Aug. in ep. ad Casulan. & habet. 11. q. 3. caput Quisquis.
Vide D. Thom. in 2. 2. q. 70. art. 1.
Extra judicium licet interdum tacere verum.

Advocatus tempore necessitatis pauperi debet patrocinari, 66. caput Pasce.
D. Thom. in 2. 2. q. 71. art. 1.

18. *Petitores & accusatores quo pacto suo officio non recte fungentur.*

Petitores non debent malo animo reum in jus vocare, caput Cuius minist. 23. q. 5.

Petitores verò & accusatores monendi sunt ne cuiquam amore, aut odio, aut cupiditate aliqua ducti; periculum iniquis criminationibus creent. Jussum hoc denique divinitus præscriptum est piis omnibus, ut in congressibus & colloquiis verè semper & ex animo loquantur; nihil dicant, quod alterius existimationi possit officere, ne de illis quidem à quibus lædi se & exagitari intelligunt, cum illud propositum habere debeant, sibi cum illis eam necessitudinem & societatem intercedere, ut membra sint ejusdem corporis.

19. *Quibus ornatibus Christiani ad cognitionem fœditatis, quæ mendacio inest, perducì poterunt.*

Ut autem libentiùs hoc mendacii vitium caveant fideles, proponet eis Parochus summam hujus sceleris miseriam ac turpitudinem. Nam in Sacris litteris mendacii pater dæmon dicitur: *a* quòd enim dæmon in veritate non stetit, mendax est, & mendacii parens.

a Joan. 8. 44.

Vide Aug. tract. 42. in Joan.

Deus odit mendacium.
b Prov. 6. 16. 17. 18. 19.

Adjunge ad ejiciendum tantum flagitium ea mala, quæ mendacium consequuntur; & quoniam sunt innumerabilia, fontes & capita incommodorum & calamitatum commostrarit. Ac primùm, in quantam cadat Dei offensio- nem, quantumve ejus odium incurrat homo vanus & mendax, Salomonis auctoritate declarabit eo loco: *b* *Sax sunt quæ odit Dominus, & septimum detestatur anima ejus; oculos sublimes, linguam mendacem, manus effundentes innoxium sanguinem, cor machinans cogitationes pessimas, pedes veloces ad currendum in malum, proferentem mendacium, testem fallacem, & quæ sequuntur.* Quis igitur ei præstet incolumitatem, qui in insigni odio sit apud Deum, quominus gravissimis afficiatur suppliciis?

20. *Quæ incommoda mendacia humanae societati inferant.*

c Jacob. 3. 9.

Deinde, quid impurius aut fœdus, ut Sanctus inquit Jacobus, *c* quam in eadem lingua, qua benedicimus Deum & Patrem, maledicere homines, qui ad imaginem & similitudinem Dei facti sunt; ita ut fons de eodem foramine emanat dulcem & amaram aquam? Quæ enim lingua priùs laudem & gloriam Deo tribuebat, postea, quantum in ea est, eum ignominia afficit ac dedecore, mentiendò.

Chrys. Hom. 1. 14. ep. ad Ephes.

Mendaces celesti beatitudinis excluduntur.
d Ps. 14. 1. 2. 3.

Quare fit, ut à celestis beatitudinis possessione mendaces excludantur. Cum enim in hunc modum quæretet à Deo David; *d* *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo?* respondit Spiritus Sanctus: *Qui loquitur veritatem in corde suo, qui non egit dolum in lingua sua.*

Ma-

Maximum verò etiam illud in mendacio incommodum est, quod ferè est insanabilis animi morbus. Cum enim peccatum, quod inferendo falso crimine, aut proximi famæ & existimationi obtrectando, commissum sit, non remittatur, nisi calumniator ei, quem criminatus fuerit, satisfaciatur injuriam, id autem difficile fiat ab hominibus, primò ut antea monuimus, pudore & inani quadam dignitatis opinione deterritis; qui in peccato sit, hunc addictum esse æternis inferorum pœnis, dubitare non possumus. Neque enim quisquam speret, se calumniarum vel obtrectationis veniam consequi posse, nisi priùs ei satisfaciatur de cujus dignitate & fama aut publice in judicio, aut etiam in privatis & familiaribus congressibus, aliquid detraxerit.

Mendacium morbus insanabilis.
Restituenda est fama quæ per detractionem diminuta est. Greg. 1. 5. ep. 30.

Præterea latissimè patet hoc detrimentum, & in cæteros diffunditur (1); quia vanitate ac mendacio fides ac veritas tolluntur, arctissima vincula societatis humanæ; quibus sublatis, sequitur summa vitæ confusio, ut homines nihil à dæmonibus differre videantur.

Mendacia rebus humanis magnum detrimentum afferunt.

Docebit porò vitandam esse loquacitatem Parochus; cujus vitiatione & reliqua peccata fugiuntur, & est magna cautio mendacii: à quo vitio loquaces sibi haud facillè temperare possunt.

Loquacitas fugi nda. Ob nullam mentiendum est commodi atem.

21. *Vana mendaciorum excusationes diluuntur.*

Postremò iis illum errorem eripiet Parochus, qui se in vanitate orationis excusant, & mendacium, prudentium exemplo defendunt: quorum esse, ajunt, mentiri in tempore; dicet id, quod verissimum est, *a* prudentiam carnis mortem esse, hortabitur auditores, ut in difficultatibus & angustiis Deo confidant, neque ad artificium mentiendi confugiant. Nam illo qui utuntur perfugio, facillè declarant, se sua magis niti prudentia, quàm in Dei providentia spem ponere.

a Rom. 8. 6.

Qui causam sui mendacii conferunt in eos, à quibus sunt mendacio decepti, hi docendi sunt, non licere hominibus se ipsos ulcisci, *b* neque malum malo compensandum esse, *c* sed potiùs vincendum in bono malum; quòd si etiam fas esset hanc referre gratiam, nemini tamen utile, se suo ulcisci detrimento; (2) esset autem id gravissimum detrimentum, quo mendacio dicendo facimus.

b Rom. 12. 17. & 1. Per. 3. 9.

c Rom. 12. 2.

Z 4

His,

(1) *Quia* Ita profectò legendum ut habet Edit. Lovan. Patav. & Venet. 1754. peiperam Edit. Ven. 1805. Lugd. & Rom. qua.

(2) *Esse* Edit. Patav. est Lovan. & Lugd. esset.

Contra eos qui humanam fragilitatem opponunt, vel consuetudinem.

Qui consuetudine peccant, gravius delinquant quam ceteri.

Vide Aug. lib. 1. de Sermon. Domin. in monte, caput 23.

His, qui afferunt humanæ naturæ imbecillitatem & fragilitatem, tradendum erit hoc officii præceptum, ut divinum auxilium implorent, nec infirmitati humanitatis obtemperent. Qui consuetudinem opponunt, admonendi sunt si mentiri assueverunt, ut dent operam, ut contrariam consuetudinem capiant verè loquendi: præsertim cum, qui usu & consuetudine peccant, gravius delinquant, quam ceteri.

22. *Propter aliorum mendacium non est mentiendum.*

Et quoniam non desunt, qui se tegant excusatione ceterorum hominum, quos passim mentiri & pejerare contendunt, hac ratione illi ab ea opinione deducendi sunt, non esse imitandos malos, sed reprehendendos & corrigendos: cum autem ipsi mentimur, minus auctoritatis in reprehensione & correctione alterius nostram habere oratione. Alios se ita defendentes, quod vera dicendo sæpè incommodo sint affecti, sic resellent Sacerdotes esse illam accusationem, non defensionem; cum sit officium Christiani hominis, quamvis potius facere iacturam, quam mentiri.

23. *Mendacium, neque jocosum neque utile admittendum.*

Restant duo genera eorum, qui se in mendacio excusent: alteri, qui dicant, se joci causa mentiri; alteri, se idem facere utilitatis gratia, quippe qui benè nec emerent, nec venderent, nisi mendacium adhiberent. Utrosque à suo errore Parochi avertere debebant: ac superiores quidem illos à vitio abducent, docendo quantum eo in genere peccandi consuetudinem augeat usus mentendi, & illud inculcando; a omnis vitiosi verbi reddendam esse rationem, proximos autem hos acerbius etiam objurgabunt, quorum in excusatione gravior insit illorum ipsorum accusatio, qui præ se ferant, se minimè illis Dei verbis fidem & auctoritatem tribuere: *b Querite primum Regnum Dei & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.*

Vide D. Thom. in 2. 2. q. 100. art. 2. & 3.

Matth. 12. 36.

Matth. 6. 33.

DE IX. ET X. PRÆCEPTO.

CAPUT X.

Non concupisces domum proximi tui, nec desiderabis uxorem ejus, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia quæ illius sunt.

1. *Quo pacto nonum hoc & decimum præceptum octo reliqua comprehendere videantur.*

In his duobus præceptis, quæ postremo loco tradita sunt, illud in primis sciendum est; rationem ferè constitui, quæ cætera præcepta serventur. Nam, quod his verbis præscriptum est, eò spectat, ut si quis studet superiora legis jussa servare, hoc maxime faciat, *Ne concupiscat*: quoniam qui non concupiscit, suis contentus, aliena non appetet, aliorum commodis gaudebit, Deo immortalis gloriam tribuet, gratias eidem maximas aget, Sabbathum colet, id est, quiete perpetua fruatur, majoresque venerabitur, neminem denique neque re, neque verbis, neque ullo alio modo lædet. Nam a stirps ac semen malorum omnium est prava concupiscentia, quæ, qui incensi sunt, præcipientes feruntur in omne flagitiorum & scelerum genus. His animadversis, & Parochus in iis quæ sequuntur, tradendis diligentior, & fideles ad audiendum erunt attentiores.

2. *Quo pacto duo illa præcepta inter se differant.*

Sed quamquam hæc duo præcepta conjunxerimus, propterea quod, cum non dissimile sit eorum argumentum, eandem docendi viam habent; Parochus tamen & cohortando & monendo poterit communiter vel separatim, ut commodius ei videbitur, ea tractare: Sin autem Decalogi interpretandi munus susceperit, demonstrabit, quæ sit horum duorum præceptorum dissimilitudo, quidve una concupiscentia ab altera differat: quam dif-

Quomodo ex concupiscentia oritur transgressio omnium mandatorum, indicat Paulus.

Rom. 7. 5. & 9.

Non licet videre, quod non licet concupiscere, nec concupiscere, quod non licet habere.

Greg. lib. 21. Mer. caput 4.

a 1. Tim. 6. 10.

Jacob. 4. 1. 7.

Scilicet in omnium scelerum est prava concupiscentia.

Nono præcepto, cupiditas inordinata lucris prohibetur.

Decimo autem, cupiditas impura voluptatis vetatur.